

Çeviri Yapmak Üzerine

İnsan dilleri arasında çeviri yaparken değerlendirilebilecek birkaç nokta

- ◆ Giriş
 - ◆ Bir derdim var
- ◆ Yaklaşım
 - ◆ İnsan dillerine *kişisel* bir yaklaşım
- ◆ Diller Arası Çeviri
 - ◆ Kötü (anlam uzayını hiçe sayan) çeviri
 - ◆ İyi (anlam uzayına dayalı) çeviri
- ◆ Dillerin Farklı Evrimleri
 - ◆ Sorgulanabilecek bazı şeyler
- ◆ Kelime Yerleştirmek Zamanlama İşidir
 - ◆ Oturgaçlı götürgeç ?

Giriş

Bir derdim var

Çeviri kadın gibidir: güzeli sadık, sadığı güzel olmaz.

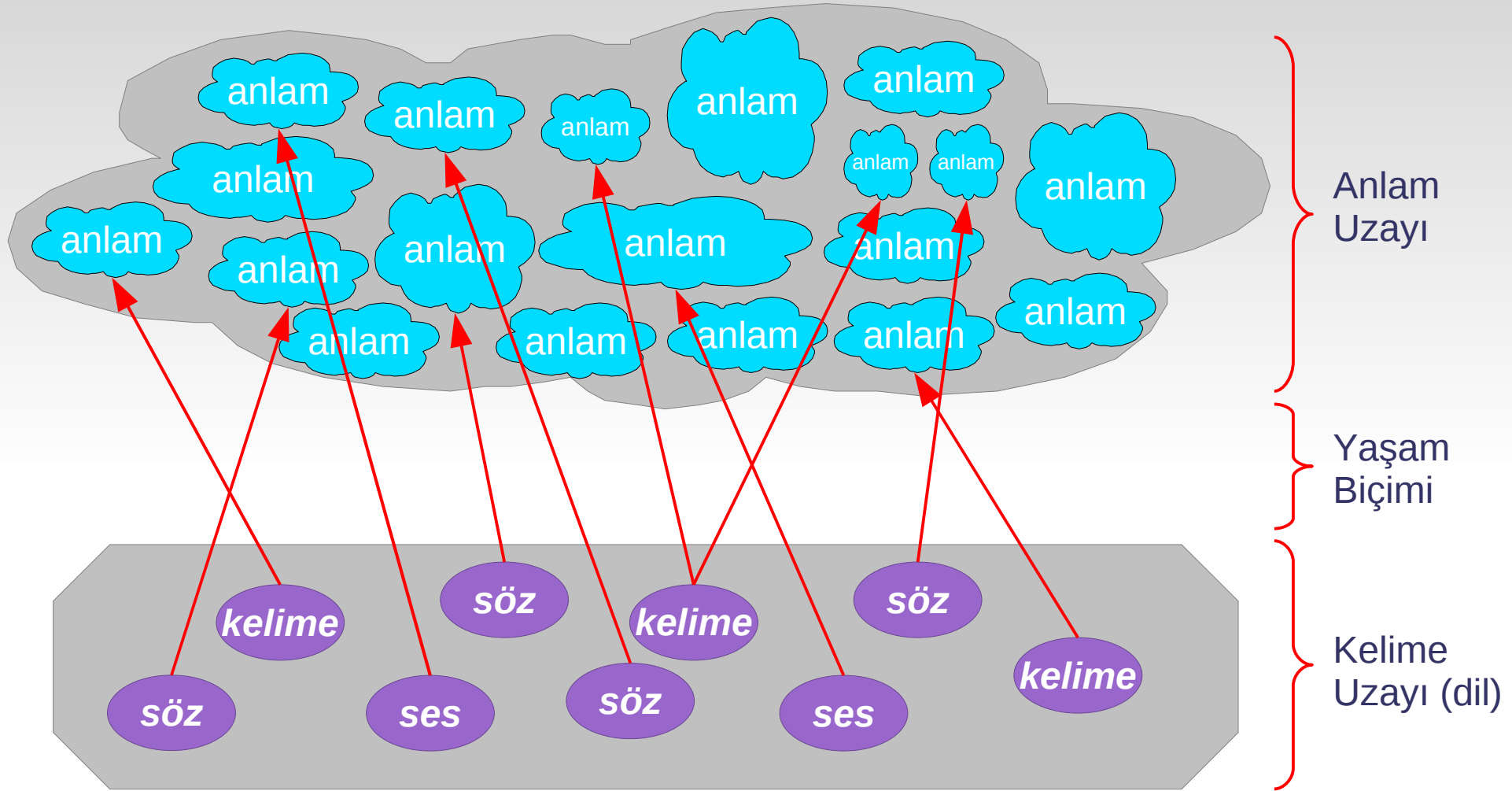
Can Yücel

*Derdim ne güzellikle ne sadakatle fakat **açıklayıcılıkla** ve **işe yararlıkla** ilgilidir.*

***Akşit Göktürk'** ün “**Çeviri Dillerin Dili**” adlı kuram kitabı hepimize yeni fikirler verebilir.*

Yaklaşım

İnsan dillerine kişisel bir yaklaşım



- Kelimeler anlam uzayındaki bölgelere işaret etsin
- Kelimeler kesin, işaret ettikleri bölge müphem olsun
- Anlama uzayı dilden bağımsız, kelimelerse dilden dile değişsin
- Hangi kelimenin, anlam uzayında hangi bölgeye işaret ettiği bilgisini yaşam biçimimiz belirlesin

Diller Arası Çeviri

Kötü (anlam uzayını hiçe sayan) çeviri

Eğlenceli örnekler:

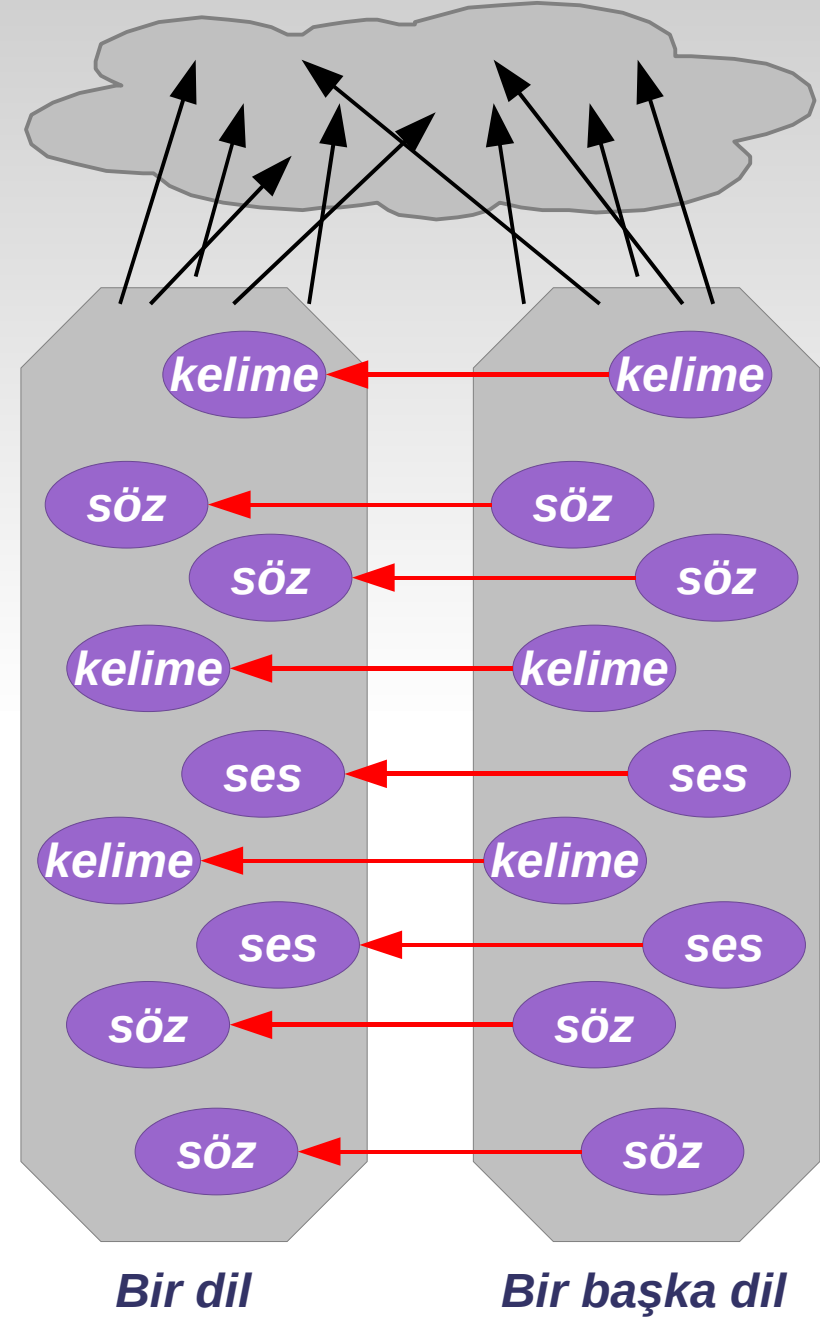
- Playing airs from the connecting team.
→ Bağlama takımından oyun havaları.
- The man was laughing joining by joining.
→ Adam katıla katıla gülüyordu.

Ciddi ve iç acıtan örnekler:

- **Karanlık Bir Dünyada Bilimin Mum Işığı** kitabından
→ Amerika'daki gerileyişin en somut kanıtı, **30 saniyelik (şimdilerdeyse 10 saniyelik, hatta daha kısa) ses bitleri** ile dünyanın en **düşük ortak paydasını** kullanan...
→ **Beyni hava geçirmez bölmelere ayırıp her birinin kapısını iyice mühürlemeksizin, nasıl olur da hem uçaklarda uçup, radyo dinleyip, antibiyotik alıp hem de Dünyanın 10.000 yaşında ve tüm yay burçlarının da nazik ve kalabalıktan hoşlanır olduğunu söyleyebiliriz?**
- **Genç Bilimadamına Öğütler** kitabından
→ ..çünkü onun **kulak duyusuna** ve **ifade yargılarına** tam bir güvenim vardır.
→ Kahramanımız **Lord Norwich** olmayabilir ama **Hilaire Belloc** olduğu kesin.
→ Bizler her zaman **ahlakçı** ancak **rastgele geometrici**yizdir.

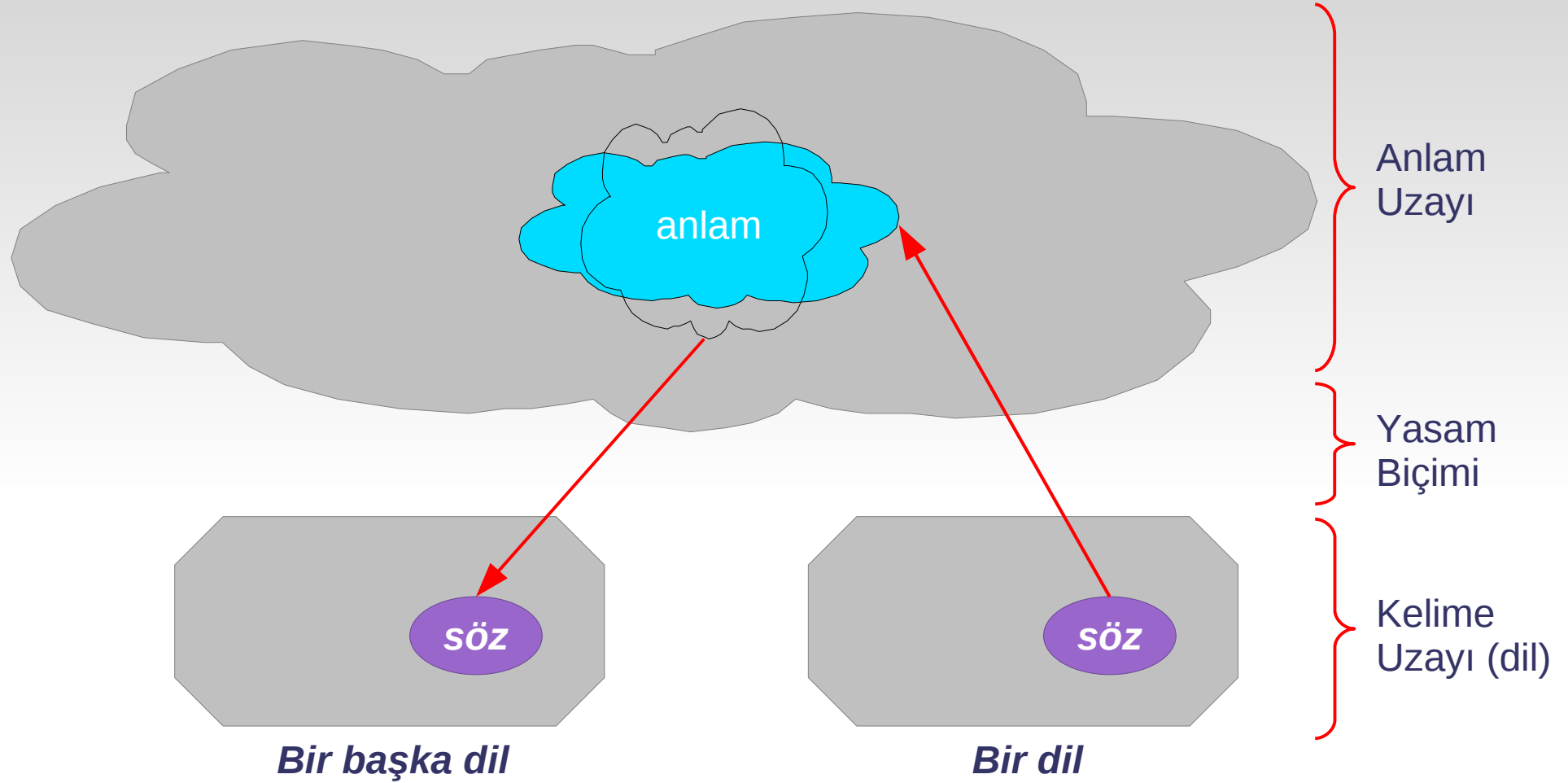
- Kitap dolusu örnek için tüm "çeviri" bilimsel/teknik kitaplara bakılabilir

- Örnek: K. S. Krane, Introductory Nuclear Physics çevirisi (Palme Yayınları, iki cilt)



Diller Arası Çeviri

İyi (anlam uzayına dayalı) çeviri



- Bir dil' deki kelimenin/sesin/sözün anlam uzayındaki karşılığı bulunur
- Anlam uzayındaki o bölgeyi en iyi karşılayan, diğer dil' deki en uygun kelime/ses/söz bulunur
- Bu iki dildeki kelimelerin/seslerin/sözlerin, anlam uzayında karşılık geldikleri bölgeler arasındaki farkı (ör. MINUIT ile) en aza indiren seçim, aranan çeviridir

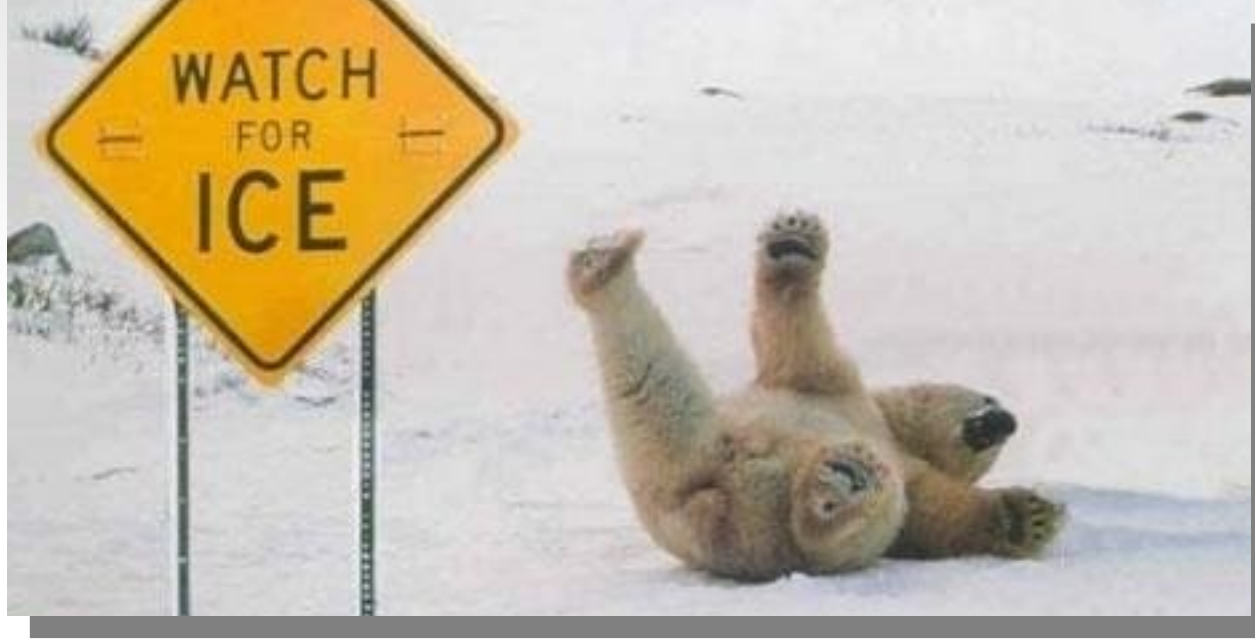
Dillerin Farklı Olan Evrim Tarihleri

Sorgulanabilecek bazı şeyler

- Bir dilde tek bir kelimeyle ifade edilebilen bir şeyin, başka dillerde de tek bir kelimeyle ifade edilmesi neden gerekli olsun ?
- Bir dilde sadece tek bir şekilde ifade edilebilen bir şeyi başka dillerde de sadece tek bir şekilde mi ifade edebilmeliyim ?
- Bir dilde isim ile anılan bir şeyin başka dillerde de bir isim ile anılması neden gerekli olsun ?
- Anlamadığım tek bir kelime yerine, anladığım iki kelime işime daha çok yaramaz mı ? Konuşacak ve dinleyecek bu kadar zamanımız yok mu ?
- Bilimsel bilginin “referans” dili var midir ? Hangisidir ? Neden böyledir ?
- Adana' da elektronlar drift mi eder yoksa sürüklenir mi ? Neden ?
- Londra' da elektronlar drift' ir mi yoksa sürüklenir mi ? Neden ?
- Einstein' in ünlü bir sözünü “Münkün en kısa ifadeleri kullanarak anlatalım ama daha kısaltarını değil” biçiminde evirirsem hata etmiş olur muyum ?

Okuduğumu Anlamazsam

Buza dikkat !..



Kelime Kazanımı

Dile kelime kazandırmak üzerine kişisel bir yaklaşım

- Bilim adamının görevi sadece alanında üretmek ve alanındaki yenilikleri takibetmek değil aynı zamanda bu üretimlerin ve yeniliklerin **anılma yollarını** da bilmek olmalıdır.
- Şeyleri ve bunların anılma yollarını “anlamak” ve karşılık gelen olası doğru ifade biçimlerini üretmek ya da yabancı dillerden çevirmek elzemdir.
- Özellikle yurt dışında meslek tecrübesi kazananlar ve daha sonra yurda geri dönenler için bu işlevin önemi kelimelerle ifade edilemez.
- Aynı tutarlı dili konuşan insanlar bütünlüğü oluşturmak ve bilimsel yapıyı bu bütünlük üzerine dikmek geleceğin garantisidir

Kelime Kazanımı

Dile kelime kazandırmak üzerine kişisel bir yaklaşım

- Dile kelime kazandırmak bir **zamanlama meselesidir**:
 - Adı yüzlerce yıl önce konmuş ve insanlar tarafından kanıksanmış şeylere zamanın şartlarında “*gülünç*” adlar vermek, dili korumaktan çok mizah dergilerine konu olmaktadır.
- Gelecekte dilimize bilimsel doğru kelimelerin kazandırılabilmesi, sizlerin yenilikleri **doğru zamanda algılamanıza**, “anladığınız” bu yeni kavramlara **uygun karşılıklar bulmanıza** ve önerdiğiniz bu yeni kelimeleri **tutarlı biçimde kullanmanıza** bağlıdır.